

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านเกษตรกรรม

เลี้ยงวัว-ควาย

บ้านเลขที่ ๗๕ หมู่ ๖ ตำบลบ้านเพชร อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ อายุ ๗๑ ปี

นายหวัะ ชำนาญ เจ้าของ ว.ชำนาญฟาร์ม

นายสรชัช เทพเทียน และนายศุภกฤต อาตจันทร์ ผู้สืบทอดกิจการ

ควายพันธุ์ไทยแท้ ราคาหลักแสน รูปร่างดีสวยงาม

วัวพันธุ์อินดู-บราซิล ที่เลี้ยงไว้เพื่อจำหน่าย

ควาญไทยของ ว.ชำนาญ ฟาร์ม มีการดูแลและให้อาหารที่มีคุณภาพ ได้แก่ หญ้าและฟางข้าว เพื่อมุ่งให้ได้ผลผลิตและผลกำไรสูง เป็นที่ต้องการของตลาดต่อไป

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านแพทย์แผนโบราณ (หมอดำแย)

นางอัม พลเดชา

(หมอดำแยประจำหมู่บ้าน)

บ้านเลขที่ ๒๑ หมู่.๓ ตำบลบ้านเพชร อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ อายุ ๘๑ ปี

หมอดำแย/ ผดุงครรภ์โบราณ

หมอดำแย เป็นผู้ที่ช่วยทำคลอดในสมัยโบราณ ส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้หญิงที่มากประสบการณ์ โดยชาวบ้านจะรู้จักกันในนาม "หมอดำแย" โดยมักจะเดินทางไปให้บริการตามบ้านของผู้ที่จะทำการคลอดลูก เมื่อหมอดำแยมาถึงต้องมีการคัดท้อง ให้เด็กอยู่ในท่าปกติทำเช่นนี้ประมาณ ๒.๓ ครั้ง เพื่อเตรียมตัวก่อนคลอด จะทำให้เด็กคลอดง่าย และปลอดภัย ในบางที่จะมีการใช้เชือกและผ้ามัดข้อไว้ให้หญิงมีครรภ์โหนหรือเหนี่ยวรั้งขณะเบ่งคลอด ขึ้นอยู่กับหมอดำแยที่ทำการคลอดณ่ววิธีแบบโหนและอาจต้องมีคนหนุนหลัง คอยช่วยช่วยผลักและขมท้อง การทำคลอดของหมอดำแยจะไม่มี การตัดฝีเย็บ ปล่อยให้ฝีเย็บฉีกขาดตามธรรมชาติ แผลที่เกิดขึ้นจะทำความสะอาดโดยใช้เหล้าล้าง และตำโพลกับเกลือพอกแผล

แหล่งเรียนรู้ ร้านตีมีด ช่างมนต์

นายประเสริฐ แสนเสร็จ เจ้าของร้านมีด ช่างมนต์

บ้านเลขที่ ๙ หมู่ ๖ บ้านหนองงูเห่า ตำบลบ้านเพชร อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

เจ้าของร้านตีมีด ช่างมนต์ ที่มีมานานกว่า ๒๐ ปี ฝีมือตีมีด เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งมีดสวยงาม มีดทำครัว หรือมีดสะสม ปัจจุบัน มีรายได้หลักจากการตีมีด ขายหน้าร้าน สั่งทำ และขายออนไลน์ มีลูกศิษย์มาร่ำเรียน และเปิดกิจการตีมีดอีกหลายร้านในบ้านหนองงูเห่า

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านหัตถกรรม(จักสานไม้ไผ่)

นายบัวพาน หล้าเพชร บ้านเลขที่ ๕๘ หมู่ ๖ บ้านหนองงูเหลือม

ตำบลบ้านเพชร อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ

งานจักสานไม้ไผ่ เกิดขึ้นโดยการใช้ไม้ไผ่มาจัก ผ่า ลึง ให้เป็นเส้นบาง ๆ แล้วนำมาขัด สาน สอด ไขว้ ขึ้นโครงเป็นรูปทรง ทำเป็นภาชนะ เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ จัดเป็นงานศิลปหัตถกรรม และ หัตถกรรมพื้นบ้านที่มีความผูกพันและอยู่คู่กับวิถีชีวิตของ คนไทยมาอย่างยาวนาน แสดงได้ถึงวัฒนธรรม และภูมิปัญญา บรรพบุรุษ มีการสืบทอดกันมาแต่โบราณ มีอยู่ในทุกภาคของ ประเทศ ด้วยเป็นทั้ง หัตถกรรมที่เป็นของใช้ในในครัวเรือนและ ชีวิตประจำวันจนถึงเป็นอาชีพที่เป็นแหล่งรายได้อีกด้วย การ สร้างสรรค์งานจักสานไม้ไผ่ต้องใช้ทั้งภูมิปัญญา ความประณีต ความละเอียดอ่อน และทักษะฝีมือเชิงช่าง ตั้งแต่ การรู้จักคุณสมบัติของไม้ไผ่แต่ละชนิดที่มีความเหมาะสมกับ การนำมาใช้ประโยชน์ในการจักสาน การเตรียมเส้นเพื่อการสานที่เหมาะสมกับการสานผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด แต่ละรูปแบบ และที่สำคัญคือการ สานขึ้นรูปจนสำเร็จเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ที่นำไปใช้ประโยชน์ใช้สอยตามที่ต้องการ งาน หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่จึงยังคงเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ ยังคงมีการสืบทอดต่อกันมา นับจากอดีตกาล จนถึงปัจจุบัน

ภูมิปัญญาในการทำงานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ทั่วไป จะมีขั้นตอนและวิธีการผลิต ของงาน หัตถกรรมที่เหมือน หรือ แตกต่างกันไปตามรูปแบบ รูปทรง องค์ความรู้ภูมิปัญญาและ ทักษะฝีมือของช่างที่ สั่งสมมาแต่โดยปกติจะมีกระบวนการ ขั้นตอนในการทำที่คล้ายคลึงกันในแถบทุกภาคในประเทศไทย การ เตรียมวัตถุดิบเพื่อการสานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ ก็ถือเป็นขั้นตอนที่ต้องอาศัยความรู้หรือภูมิปัญญาในการ เตรียม วัตถุดิบ เพื่อให้ได้วัตถุดิบมีคุณภาพ ไม่เป็นมอด ไม่ขึ้นรา ได้เส้นตอกที่มีขนาดสม่ำเสมอตามที่ ต้องการ และมีสีสน်สวยงาม และมีลวดลายที่เหมาะสมกับชิ้นงาน การเพิ่มเติมความสวยงาม และความ คงทนให้กับชิ้นงาน รวมทั้งการมีคิดค้น พัฒนาหาเทคนิค วิธีการป้องกันมอดและแมลงของผลิตภัณฑ์เครื่อง จักสานด้วย การรมควันที่สามารถทำให้เครื่องจักสานมีผิวแห้งสนิทไม่ขึ้นรา ไม้ไผ่ที่นำมาใช้ทำงานจักสานนั้น จะนิยม นำไม้ไผ่ที่ได้ มาแช่ลงน้ำทิ้งไว้ ๗ ถึง ๑๐ วันเพื่อป้องกันแมลง และบางครั้ง ใช้กรรมวิธีการตากแห้ง เพื่อช่วยสกัดน้ำมันไผ่ออกเป็นการ สร้างความคงทน แข็งแรง และความสวยงามให้ไม้ไผ่ยิ่งขึ้น

นายบัว หล้าเพชร ร่วมเป็นวิทยากรท้องถิ่น ให้ความรู้เด็กและเยาวชน เรื่องการจักสานไม้ไผ่ ลายพื้นฐาน ตามโครงการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำปี พ.ศ.๒๕๖๐

แหล่งเรียนรู้ กลุ่มสตรีมัดหมี่ทอผ้า

โดย นางถาวร หล้าเพชร
ประธานกลุ่มสตรีมัดหมี่ทอผ้า
บ้านหนองงูเห่าล้อม หมู่ ๖
ตำบลบ้านเพชร อำเภอบึงสามพัน จังหวัดชัยภูมิ
โทร. ๐๙๐๗๘๖๐๔๔๘

การทอผ้าไหมมัดหมี่ ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

๑. การคันเครื่องเส้นยืน

นำเส้นไหมยืนที่ทำการลอกกาวยไหม และทำการย้อมสีพื้นเส้นไหมแล้วเข้ากวงเพื่อกอเส้นไหมเข้าอีก แล้วนำเส้นไหมที่กรอด้วยอักษ์นำเข้าหลักพิมพ์ เพื่อคันเส้นยืนเตรียมการทอ

๒. การเตรียมพิมพ์ทอผ้า

นำเส้นยืนที่คันเครื่องเสร็จแล้วมาจัดเรียงเข้าพินทิว โดยให้แต่ละช่องประกอบด้วยเส้นไหมประมาณ ๒ เส้นหรือตามความต้องการ พร้อมซึ่งเส้นด้ายให้ตั้ง จัดเรียงเส้นด้ายให้เรียบร้อย และเก็บตะกอก สำหรับการทอต่อเนื่อง ที่มีการเก็บตะกอกไว้แล้วจะใช้วิธีการสับเครื่องทอ โดยนำเส้นยืนมาผูกกับเส้นด้ายเดิมที่ได้เก็บตะกอกพิมพ์ไว้ก่อนแล้ว ด้วยการผูกแต่ละเส้นด้ายตามลำดับให้ครบทุกเส้น พร้อมทำการจัดเส้นยืน ตะกอก และพิมพ์บนที่ทอผ้าให้เรียบร้อย พร้อมทอตะกอกที่เหลือในช่วงการทอเส้นด้ายให้เรียบร้อยจนหมดจนเริ่มเส้นด้ายที่ต่อใหม่ทั้งหมด เพื่อให้เส้นยืนที่จะเริ่มทอตั้ง แน่น เมื่อจัดเรียงเส้นยืนเรียบร้อย ให้นำน้ำแป้งข้าวหรือน้ำแป้งมันสำปะหลังฉีดพรมหรือใช้ผ้าชุบน้ำให้ทั่วเส้นไหม พร้อมปล่อยให้แห้ง และทาด้วยซีฟิ่งหรือโซลด์วอร์ เพื่อให้เส้นด้ายมีความแข็งแรง และลื่น ไม่ขาดง่ายหรือเป็นขุยจากการเสียดสีขณะการทอ

๓. การเตรียมเส้นพุ่ง

๓.๑ การคันเส้นพุ่ง

นำเส้นไหมที่ลอกกาวแล้ว มาคันเส้นพุ่งโดยใช้โองมัดหมี่โบราณที่เป็นไม้มีหลัก ๒ หลัก โดยการคันเส้นพุ่งแต่ละลายจะมีจำนวนลำไม้เท่ากันขึ้นอยู่กับลาย เช่น ลายหมี่ข้อโบราณจะมีลำประมาณ ๔๑ ลำ โดยแต่ละลำจะมี ๔ เส้นด้าย โดยการทำให้คันตรงกลางระหว่างลำไว้ การคันเส้นพุ่งจะทำการคันประมาณ ๒ รอบ ของแต่ละลำไปกลับ เมื่อทำการคันเสร็จแล้วให้ทำการมัดหัวลำตามไฟที่คันไว้

๓.๒ การมัดหมี่

การมัดหมี่เป็นกระบวนการมัดตามจุดจากลายที่ออกแบบด้วยเชือกฟางหรือเชือกชนิดอื่นๆ แต่ปัจจุบันนิยมใช้เชือกฟางเพราะหาซื้อง่าย และสะดวกกว่า หลังจากนั้นนำเส้นไหมออกจากโองมาย้อมสีตามครั้งของเฉดสีที่ต้องการหรือตามการที่มัดหมี่ไว้ โดยบริเวณที่มัดหมี่ไว้จะไม่ติดสี สำหรับการย้อมผ้าต้องย้อมหลังการนำเส้นไหมที่ย้อมครั้งแรกตากแดดให้แห้งเสียก่อน

การมัดหมี่เริ่มด้วยการมัดเก็บขา โดยการมัดหมี่แบ่งเป็น ๒ วิธี คือ

๑. การมัดลายทุกลายในหัวหมี่เดียวกัน

๒. การมัดแยกแต่ละลายในหัวหมี่แล้วนำมาต่อในขั้นตอนการทอผ้า

๓.๓ การกรอเส้นไหมเข้าหลอด

โดยการนำหัวมัดหมี่ที่แกะเชือกฟางออกแล้วใส่ในกงเพื่อกอเส้นไหมเข้าอีก จากนั้นทำการกรอเส้นไหมจากอักษ์เข้าหลอดด้ายด้วยโน ซึ่งจะต้องเรียงลำดับหลอดด้ายตามหลายลายสีที่ออกแบบไว้

๔. การทอผ้ามัดหมี่

การทอผ้าไหมจะเริ่มเมื่อเตรียมพิมพ์ และเส้นพุ่งเสร็จแล้ว โดยใช้หลอดด้ายที่เรียงลำดับเฉดสีหรือลายไว้แล้วใส่ในกระสวยเพื่อทอด้วยการพุ่งกระสวยผ่านร่องสลัของลำไหมไปมา ซ้ายขวา จนสุดเส้นยืน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านพิธีกรรม

นายสุนทร ประทีปเมือง

(หมอพรหมณ์ทำขวัญ)

บ้านเลขที่ ๑๖ หมู่ ๓ ตำบลบ้านเพชร อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ อายุ ๗๑ ปี

หมอพรหมณ์ทำขวัญ

ชาวไทยอีสานมีความเชื่อเรื่องขวัญมาแต่โบราณ ขวัญเป็นสิ่งไม่มีตัวตน เชื่อว่าคล้ายกับจิต หากมีเหตุที่ทำให้ขวัญไม่ดีเช่น ความเจ็บป่วยไปทำงานต่างถิ่น หรือมีเหตุให้ตกใจเสียใจ ขวัญจะหนีออกจากตัวตน จะต้องทำการเรียกขวัญ ชาวอีสานเรียก “พิธีสู่ขวัญ” หรือ “พิธีสูตร” หรือ การบายศรีสูตรขวัญ เพื่อให้ขวัญกลับมาอยู่กับตัวให้มีกำลังใจ ส่งเสริมจิตใจให้ดีขึ้น ชาวอีสานมีพิธีบายศรีสู่ขวัญ

นายสุนทร ประทีปเมือง เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน มีผู้คนเคารพนับถือ มีน้ำเสียงที่นุ่มนวลไพเราะ ทำให้ผู้ที่เข้าร่วมพิธี เกิดความเชื่อถือ และเกิดความซาบซึ้ง และเกิดอารมณ์คล้อยตามได้พร้อมทั้งเป็นผู้ที่ยินดีจะทำขวัญภาคเพื่อส่งสอนผู้ที่เข้าบวชในพระพุทธศาสนาให้เห็นถึงพระคุณของบิดามารดาด้วยความเต็มใจ

หมอปราหมณ์ทำขวัญนาค

พราหมณ์สู่ขวัญ

